

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

จัดทำโดย นางสาวอุมมา ศรีสุข
รหัส 9843

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 98
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.
รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

จัดทำโดย นางสาวอุมา ศรีสุข
รหัส 9843

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 98
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหาร
ระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ

(นางระรินทิพย์ ศิริรัตน์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(นางสาวสุชาดา ไทยบรรเทา)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(นางปัทมา เจริญวิเศษกุล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การขับเคลื่อนแนวคิด “เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” เป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศไทยให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นเป็นลำดับ จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเมืองก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าในช่วงที่ผ่านมากรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยการใช้แนวทางและมาตรการต่างๆ ตลอดจนมีการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนที่สนับสนุนให้เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน แต่ผลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ ตั้งแต่ปี 2547 มีเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 580 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.4 ปัจจุบันมีเทศบาลทั่วประเทศ จำนวน 2,472 แห่ง ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 5 ปีจะต้องดำเนินการขยายแนวคิดและผลักดันให้ทุกเมืองทั่วประเทศ เป็นเมืองที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน อีกทั้งการเตรียมความพร้อมของเมืองให้มีศักยภาพในการตั้งรับ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็เป็นประเด็นสำคัญของการดำเนินการในอนาคต การดำเนินการด้วยวิธีการแบบเดิมอาจจะไม่สามารถขยายแนวคิดไปสู่การปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่สมดุลและยั่งยืนได้อย่างกว้างขวาง ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาในประเด็น “การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ข้อเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงาน จัดทำโดยนำประเด็นที่ต้องปรับปรุงหรือช่องว่าง ที่ได้จากการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap analysis) มาพิจารณาร่วมกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors) และปัจจัยที่มีผลต่อความไม่สำเร็จ (Key Failure Factors) ในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้สังเคราะห์มาจากการสรุปทเรียนการดำเนินการของเทศบาลที่ได้รับรางวัลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนระดับประเทศ และจากข้อมูลการดำเนินการที่ผ่านมาของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้หลักการวิเคราะห์ช่องว่าง เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินการในปัจจุบันนำเสนอการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในอนาคตว่ามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้อย่างไร โดยมีประเด็น หรือปัจจัย ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ด้านนโยบาย กฎหมาย และแผนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 2) โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรที่ใช้ และงบประมาณในการดำเนินการ 3) ด้านกระบวนการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเสริมพลังภาคีอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาเครื่องมือกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนา และการยกระดับสู่การเป็นต้นแบบ และ 4) การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานและแหล่งทุน

จากการวิเคราะห์ สามารถกำหนดข้อเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาปรับปรุงและกระบวนการดำเนินงานได้ 6 ประเด็น ดังนี้

1. การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติและวาระของท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเมือง เป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารท้องถิ่น ทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชน ร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดย การเสนอคณะรัฐมนตรีให้เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระของท้องถิ่น และการสร้างความตระหนักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

2. การบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อให้ Key partners ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดย การพัฒนา กลไกร่วมของหน่วยงาน (Collaboration Mechanisms) และการบูรณาการแผนและงบประมาณ

3. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายคือ การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดย เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ทั้งบุคลากรของ หน่วยงานส่งเสริม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ และการเตรียมความพร้อมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม

4. การต่อยอดแพลตฟอร์มสารสนเทศออนไลน์ ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง มีเป้าหมายในการลดขั้นตอนการดำเนินการ ลดความซ้ำซ้อน ความยุ่งยาก ที่อาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน โดยการต่อยอดการใช้ระบบในการประเมินเพื่อมอบรางวัล และการดำเนินการตามตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนที่มีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. การใช้พื้นที่ต้นแบบขยายผลการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายในการขยายผลโดยใช้ ศักยภาพ องค์ความรู้ ประสบการณ์ของพื้นที่ต้นแบบ โดย ใช้พื้นที่ต้นแบบเป็น node ในการขยายการเรียนรู้

6. การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ แหล่งทุน หรือการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ มีเป้าหมาย ในการลดปัญหางบประมาณไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย การแสวงหาแหล่ง งบประมาณ และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน

ทั้งนี้ เพื่อให้การเกิดขับเคลื่อนข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้กำหนดแผนงานและวิธีการใน การขับเคลื่อน ภายใต้ Road Map ระยะ 5 ปี กำหนดระยะเวลาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ภายใน 3 ถึง 6 เดือน ระยะสั้น ภายใน 6 เดือน ถึง 2 ปี และระยะยาว ภายใน 2 ถึง 5 ปี

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส. 1) รุ่นที่ 98 ซึ่งขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ระรินทิพย์ ศิริรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาของกลุ่ม GP 7 ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ แก้ไขและพัฒนากรอบแนวคิด การเขียนงานวิชาการ รวมถึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ปัทมา เขียววิศิษฐ์กุล และอาจารย์สุชาดา ไทยบรรเทา ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมทำให้รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ให้โอกาสเข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้ และขอบคุณ นายวัฒน์ ทาบังกาฬ เลขานุการกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในข้อเสนอเพื่อการพัฒนางาน นางสาวภาณิชา เรืองนุชถิ และเจ้าหน้าที่กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสนับสนุนทางเทคนิคและข้อมูลที่ใช้ในการในการศึกษา ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจะได้นำผล การศึกษานี้ ไปพัฒนาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

นางสาวอุมา ศรีสุข

29 สิงหาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ถ้ามี)	ฎ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	5
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	7
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	9
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	9
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	17
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	32
3. แผนพัฒนาตนเอง	34
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	34
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	34
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	35
บรรณานุกรม	49
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	50

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 หน่วยงานภาคีร่วมดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	13
ตารางที่ 2 จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกลุ่มตามศักยภาพและการเข้ามามีส่วนร่วม	14
ตารางที่ 4 วิเคราะห์ช่องว่างในการดำเนินการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	21
ตารางที่ 5 แผนงานและวิธีการในการขับเคลื่อน ภายใต้ Road Map ระยะ 5 ปี	26

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 โครงสร้างการบริหารของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5

ภาพที่ 2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

19

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ทส.	หมายถึง	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ทสจ.	หมายถึง	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
สส.	หมายถึง	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
สถ.	หมายถึง	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
สศร.	หมายถึง	สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษภาค
ศธ.	หมายถึง	กระทรวงศึกษาธิการ
อปท.	หมายถึง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

2.1.1 ปัญหา ความท้าทายของการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ประชากรโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ กิจกรรมที่เกิดจากการพัฒนาส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ความไม่สมดุลของการพัฒนาก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เกิดปัญหาด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของผู้อยู่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่อาศัยอยู่ในเมือง สำหรับในประเทศไทย ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหามลพิษทางอากาศ PM2.5 ที่เกินมาตรฐาน และเป็นปัญหาที่ประชาชนเผชิญหน้าทุกปี ปัญหาขยะมูลฝอยทั้งในกรุงเทพและเมืองอื่นๆ ยังเป็นเรื่องสำคัญที่กำลังดำเนินการแก้ไข โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่สะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของเมืองในบางพื้นที่ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ ได้มีความพยายามของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนต่าง ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเมือง ตั้งแต่ระดับนโยบายที่ได้กำหนดไว้ในแผนตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติ มาจนถึงแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่าง ๆ

1) การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีความเป็นเมือง ซึ่งได้แก่ เทศบาล ให้มีการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปี 2547 โดยมี 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สส.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และมูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย ได้ร่วมกันพัฒนากรอบแนวคิดและตัวชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับเทศบาลทุกระดับ ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีเป้าประสงค์ คือประชาชนมีความพึงพอใจ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภายหลังมีการปรับปรุงองค์ประกอบการประเมินเมืองน่าอยู่ เป็น 5 ด้าน 28 ตัวชี้วัด คือ (1) เมืองอยู่ดี (2) คนมีสุข (3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการพัฒนา และ (5) บริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

ปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้ปรับปรุงกรอบแนวคิดและหลักเกณฑ์ “เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” สำหรับเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการบริหารเมืองที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) เมืองอยู่ดี (2) คนมีสุข (3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และ (4) เมืองแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี โดยได้กำหนด 34 ตัวชี้วัดสำหรับการวัดความเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนใน 4 องค์ประกอบข้างต้น ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในทุก ๆ ปี

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยประเด็นการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็น 1 ใน 5 ประเด็นสำคัญในการดำเนินการ มีเป้าหมายที่จะผลักดันให้มีการดำเนินงานเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนครอบคลุมทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565)

รูปแบบกิจกรรมที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมดำเนินการ ได้แก่ การประเมินหรือประกวดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน การเสริมศักยภาพให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาระบบ

ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง การบูรณาการเกณฑ์ประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนกับเกณฑ์ประเมินประสิทธิภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งนี้ สรุปการดำเนินงานในแต่ละประเด็นข้างต้น ได้ดังนี้

(1) การประเมินหรือประกวดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ได้เริ่มดำเนินการในปี 2547 โดยการประเมินตามเกณฑ์ชีวิตเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมใช้การประเมินในการสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้าร่วมดำเนินการโดยการมอบรางวัลและเชิดชูเกียรติ และเป็นการหาต้นแบบของการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยมีการประเมินและมอบรางวัลในประเภทต่างๆ ได้แก่

- การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในเทศบาลทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ
- การประเมินเมืองนำอยู่คู่อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยกลุ่มเป้าหมายได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ EEC และพื้นที่รอบเขตนิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 18 พื้นที่ 15 จังหวัด

- การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน กระบวนทัศน์ใหม่ (เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566)
- การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับอาเซียน เป็นการคัดเลือกเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน หรือเมืองสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่ผ่านการประเมินระดับดีเยี่ยม นำเสนอต่ออาเซียนเพื่อยกระดับเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน (รางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน)

ทั้งนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้นำระบบการประเมินตนเองแบบออนไลน์ (Self Assessment Report : SAR) มาใช้สำหรับการจัดทำข้อมูลเมืองตาม 34 ตัวชี้วัด มีขั้นตอนในการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเข้าสู่ข้อมูลเมือง 4 องค์ประกอบ 34 ตัวชี้วัด เข้าในระบบ SAR ออนไลน์
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินตนเองจากข้อมูลที่ได้นำเข้าในระบบ ในกรณีที่ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับคะแนนที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาเมืองอยู่ในข่ายที่เป็นเมืองยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ สามารถส่งใบสมัครเข้ารับการคัดเลือกให้ได้รับการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยระดับคะแนนขั้นต่ำ มีดังนี้

- คะแนนมากกว่าร้อยละ 60 สำหรับเทศบาลตำบล
- คะแนนมากกว่าร้อยละ 70 สำหรับเทศบาลเมือง และเทศบาลนคร

3. ประเมินผลงานโดยคณะกรรมการเมืองยั่งยืนระดับพื้นที่ และระดับประเทศ โดยผลการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับพื้นที่มี 3 ระดับ คือ ดี ดีมาก และดีเยี่ยม ทั้งนี้ เมืองที่มีผลการประเมินในระดับพื้นที่ “ระดับดีเยี่ยม” จะได้รับการประเมินในระดับประเทศและเมืองที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัล 2 ประเภท คือ รางวัลชนะเลิศเทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน และรางวัลชนะเลิศเทศบาลด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทั้งนี้ การประเมินมีผลรับรองเป็นเวลา 3 ปี นับจากวันที่รับรองผล หลังจากนั้นเมืองจะต้องสมัครเข้ารับการประเมินอีกครั้งเพื่อต่ออายุหรืออัปเดตระดับการประเมินในกรณีที่ยังไม่ได้ระดับการประเมินสูงสุด ทำให้ในแต่ละปีมีเมืองที่สมัครเข้ารับการประเมินเป็นครั้งที่ 2 หรือ 3 ด้วย จำนวนเมืองที่ได้รับการประเมินให้ได้รับรางวัล ปี 2547 - 2545 มีดังนี้

- เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 580 แห่ง (ปี 2547- 2560 จำนวน 215 แห่ง และ ปี 2551 - 2565 จำนวน 365 แห่ง)

- เมืองสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ จำนวน 23 แห่ง (ปี 3564 - 2565)

- เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน 18 แห่ง (ปี 2557 - 2565)

(2) การเสริมและพัฒนาศักยภาพให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการประเมินเมือง และภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการความรู้ของผู้ปฏิบัติงานจริงและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการวิเคราะห์ตนเองเพื่อยกระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ระดับประเทศและอาเซียน เพื่อพัฒนาระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อขยายผลการดำเนินงานสู่แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป

(3) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง ในปีงบประมาณ 2562 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้พัฒนาระบบการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสารสนเทศออนไลน์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลเมืองตามตัวชี้วัดการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 34 ตัวชี้วัด ซึ่งการใช้ประโยชน์จากระบบ SAR เมื่อมีการนำเข้าสู่ข้อมูลและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ได้แก่

- ใช้ประเมินตัวเองในเบื้องต้นตามตัวชี้วัดถึงความเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนของเทศบาล
- ใช้นำเสนอข้อมูลเมืองในแต่ละด้าน (City Profile) โดยสามารถแสดงผลเป็นกราฟข้อมูล
- ระบบประมวลผล สามารถเปรียบเทียบเกณฑ์ และ ค่ามาตรฐานต่าง ๆ

ซึ่งเห็นได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนการพัฒนาเมือง และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้

(4) การบูรณาการเกณฑ์ประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนกับเกณฑ์ประเมินประสิทธิภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในปี 2565 ได้บูรณาการกับกรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น (สอ.) ด้วยการผลักดันให้มีการนำเกณฑ์ตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment-LPA) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

- นำเกณฑ์ตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 8 ตัวชี้วัด จาก 34 ตัวชี้วัด ไปเป็นเกณฑ์ในการประเมิน LPA ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1 ใน 8 คือ ของตัวชี้วัดที่นำเข้าเป็นเกณฑ์ LPA คือ การให้เทศบาลนำเข้าสู่ข้อมูลเมืองเข้าในระบบการประเมินตนเองออนไลน์ (Self-Assessment Report: SAR)

(5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อในช่องทางต่างๆ ทั้งสื่อกระแสหลัก สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว็บไซต์ของภาคีที่ร่วมดำเนินการ

(6) การพัฒนาเมืองต้นแบบ โดยยกระดับเมืองที่ได้รับรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับประเทศ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการ จัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเมือง พัฒนาด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและขยายผลสู่แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ โดยทั่วประเทศ มีเมืองต้นแบบ ดังนี้

- เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 18 เมือง
- เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน รวมจำนวน 14 เมือง

(7) โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ

- โครงการภายใต้คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน ได้แก่ ASEAN SDGs Frontrunner City Model Cities Programme และ ASEAN - Germany Project on Municipal Solid Waste Management Enhancement (AMUSE)

- ASEAN-EU Project on SMART Green ASEAN Cities โครงการความช่วยเหลือทางวิชาการ TA 0041 REG: Supporting the Implementation of ADB's Climate Change Operational Framework 2017 - 2030 โดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank)

ซึ่งโครงการความร่วมมือเหล่านี้ จะให้การสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในรูปแบบให้เงินทุนและ/หรือให้การสนับสนุนที่ไม่ใช่เงินทุน วัตถุประสงค์ของความร่วมมือส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาเมืองต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ เช่น พื้นที่ต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ในประเด็นการจัดการขยะ พลาสติกทะเล พื้นที่ต้นแบบ Resilience City พื้นที่ต้นแบบด้านเมืองสีเขียวอัจฉริยะ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร พัฒนางค์ความรู้ เครื่องมือ เทคโนโลยี เพื่อการวางแผนพัฒนาเมืองและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

2) วิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

จากข้อมูลการดำเนินการที่ผ่านมา สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และส่วนของหน่วยปฏิบัติการตามแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

• หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

(1) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี ในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และเป็นประเด็นหลักประเด็นหนึ่งที่บรรจุไว้ในแผนงบประมาณประจำปี แต่วงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีประมาณ 15-25 ล้านบาท ซึ่งเป็นวงเงินที่ค่อนข้างจำกัด สำหรับใช้ในการส่งเสริมและขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และจากแนวทางการจัดสรรประมาณในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลงทุกปี

(2) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานส่วนกลางไม่มีหน่วยงานในภูมิภาคและจังหวัด ในขณะที่พื้นที่ดำเนินการในการขยายแนวคิดนี้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งอยู่ในการกำกับของกรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

(3) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญการดำเนินการเรื่องนี้ แต่บุคลากรมีจำนวนน้อยและพื้นที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมในทั่วประเทศ อีกทั้ง รูปแบบการดำเนินการที่ผ่านมา ดำเนินการในระดับปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายต่าง ๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างพื้นที่ต้นแบบ

(4) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ได้ดำเนินการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเพียงลำพัง แต่เป็นการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ดังตารางที่ 1 ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) บางหน่วยงานยังไม่มีบทบาทในการร่วมดำเนินการเท่าที่ควร มีดังนี้

หน่วยงาน /องค์กร	บทบาท/กิจกรรมที่ร่วมดำเนินการ (ที่ผ่านมา)	ความสำคัญของผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย
1. กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น (สธ.)	ร่วมผลักดันตัวชี้วัด LPA	Key partner
2. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.)	หน่วยงานพี่เลี้ยงในพื้นที่	Key partner
3. สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ (สคก.)	ให้คำปรึกษา สนับสนุนทางวิชาการกับ อบท.	General partner
4. สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย	ร่วมจัดทำตัวชี้วัด (ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ)	Key partner
5. มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย	ร่วมจัดทำตัวชี้วัด (ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ)	General partner
6. สถาบันการศึกษาในพื้นที่	ให้คำปรึกษา สนับสนุนทางวิชาการกับ อบท.	General partner

ตารางที่ 1 หน่วยงานภาคีร่วมดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ที่มา : ผู้ศึกษา

(5) กิจกรรมการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนและการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติ สามารถขยายขยายแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจ แต่ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่รวมอยู่ในกระบวนการส่งเสริมนี้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการประเมินดังกล่าว ทำให้ได้พื้นที่เทศบาลหรือเมืองต้นแบบที่ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

• หน่วยงานปฏิบัติการตามแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

สามารถจัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่นำแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนไปปฏิบัติการในพื้นที่ โดยจัดกลุ่มตามศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

(1) **กลุ่มที่ต้องพัฒนา** กลุ่มที่เห็นความสำคัญของเรื่องสิ่งแวดล้อมไม่มากนัก เนื่องจากมีปัญหาเร่งด่วนอื่นๆ ต้องดำเนินการก่อน ยังขาดทรัพยากรหรือการสนับสนุน ทั้งนี้ การสื่อสารอาจยังไม่เพียงพอในการโน้มน้าวให้เห็นถึงความจำเป็น ความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ดำเนินการตามตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นตัวชี้วัดร่วมใน LPA ยังไม่ได้นำข้อมูลเข้าแพลตฟอร์ม SAR หรือ **ระดับคะแนนประเมินตนเองในระบบ SAR น้อยกว่า 40 %**

(2) **กลุ่มศักยภาพขั้นต้น** กลุ่มที่เริ่มดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีการจัดทรัพยากรงบประมาณ และมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับหนึ่ง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการตามตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมใน LPA 8 ตัวชี้วัด มีการนำข้อมูลในระบบ SAR อบท.ที่จัดทำข้อเสนอและส่งผลงานเข้ารับการประเมิน(ประกวด)เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน แต่ยังไม่ผ่านเข้ารอบการเข้ารับการประเมินในระดับพื้นที่ **ระดับคะแนนประเมินตนเองในระบบ SAR 40 – 55 %**

(3) **กลุ่มศักยภาพปานกลาง** กลุ่มที่ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน แต่ยังต้องการพัฒนาต่อยอดในบางด้านเพื่อเป็นเมืองต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับพื้นที่ ผ่านการประเมินเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มีการนำเข้าสู่ข้อมูลในระบบ SAR หรือเริ่มใช้ในการวางแผนการพัฒนาเมือง **ระดับคะแนนประเมินตนเองในระบบ SAR 55 – 70 %**

(4) **กลุ่มศักยภาพสูง** กลุ่มที่ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเต็มรูปแบบ สามารถพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับประเทศ เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน เมืองต้นแบบ Resilience City หรือเมืองต้นแบบในชื่ออื่นๆ มีการนำเข้าสู่ข้อมูลในระบบ SAR และใช้งานระบบ SAR จัดทำ city profile หรือใช้ในการวางแผนการพัฒนาเมือง **ระดับคะแนนประเมินตนเองในระบบ SAR มากกว่า 70 %**

เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม หรือกระบวนการต่างๆ ประกอบกับจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้นำเข้าข้อมูลเมืองในระบบ SAR จำนวน 2,052 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2566) แล้ว มีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามกลุ่มศักยภาพได้ตามข้อมูลปรากฏในตารางที่ 2 การจัดกลุ่มนี้ช่วยให้สามารถวิเคราะห์วิธีการส่งเสริมการดำเนินงานที่เหมาะสมกับระดับศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนในแต่ละระดับ

กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน (แห่ง)
กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ต้องพัฒนา <40 %	1575
กลุ่มที่ 2 กลุ่มศักยภาพขั้นต้น 40-55 %	60
กลุ่มที่ 3 กลุ่มศักยภาพปานกลาง 55-70 %	116
กลุ่มที่ 4 กลุ่มศักยภาพสูง >70%	721
รวม	2,472

ตารางที่ 2 จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกลุ่มตามศักยภาพและการเข้ามามีส่วนร่วม
ที่มา : ผู้ศึกษา

ความพร้อมและขีดความสามารถของ อปท.ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นตัวสะท้อนศักยภาพของ อปท. ที่จะขับเคลื่อนนโยบายและการกิจด้านสิ่งแวดล้อม เพราะ อปท. มีความใกล้ชิดประชาชน สามารถเข้าถึง เข้าใจและรับรู้สภาพปัญหาได้เป็นอย่างดี โดยหากพิจารณาตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 อปท. จะทำหน้าที่หลักในการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ตรวจสอบและควบคุมสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง ในขณะที่หน่วยงานในส่วนกลางอย่างกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลและสนับสนุน ดังนั้นหาก อปท. มีศักยภาพก็จะสามารถขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อมให้สามารถดำเนินการได้ดีและมีประสิทธิภาพ แต่หากไม่มีความพร้อมและไม่มีศักยภาพการดำเนินงานต่างๆ ก็จะเป็นไปได้ยาก

- อปท. จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรง เพื่อจะได้สามารถดำเนินงานในการจัดการสิ่งแวดล้อม และสามารถให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชน รวมทั้งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ข้อจำกัดในด้านบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อมของ อปท. ส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไปสู่การปฏิบัติ ต้องขอการ

สนับสนุนด้านวิชาการจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ (สคม.) รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่

- อปท.ที่มีศักยภาพจะมีการวางแผนงานโครงการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของ อปท. แต่ศักยภาพในการแปลงแผนด้านสิ่งแวดล้อมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ก็มีความแตกต่างกันไปตามศักยภาพของ อปท. เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ จากการสรุปบทเรียนการดำเนินการของเทศบาลที่ได้รับรางวัลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนระดับประเทศ มีข้อค้นพบถึงปัจจัยความสำเร็จของเทศบาลที่ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนแล้ว ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

- มีนโยบายและแผนงานปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สื่อสารไปยังประชาชนอย่างชัดเจน

- บุคลากรของเทศบาลมีองค์ความรู้ และได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ได้รับการปลูกฝังให้ทำงานอย่างเสียสละ และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของประชาชน

- การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการเมือง ใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาเมืองอย่างสร้างสรรค์

- สร้างความร่วมมือกับภาคเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อหนุนเสริมการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

- การทำงานเชิงรุก เข้าถึงชุมชน ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- ชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมพัฒนางานไปด้วยกันกับเทศบาล
- ส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ สร้างแกนนำชุมชนเพื่อพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่างๆ
- แปลงแนวคิด การพัฒนาที่ยั่งยืน สู่การปฏิบัติจริงที่เป็นรูปธรรม โดยการบูรณาการการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันในโครงการพัฒนาเมือง
- ให้ความสำคัญกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในเมือง

3) โอกาส และความท้าทาย

การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นเรื่องสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาเมืองให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืนเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศ ประกอบกับ การดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมของสังคมและเมืองในการตั้งรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็เป็นกระแสที่มีความตื่นตัวกันทั่วโลก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการแปลงแนวนโยบายของประเทศในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ทั้งนี้ การดำเนินการมีทั้งโอกาสและความท้าทาย ได้แก่

- การดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นโอกาสในการสร้างความยั่งยืนในการเติบโตของเมืองในทุกมิติ

- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และในทาง

ปฏิบัติการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น จึงสามารถดำเนินการได้ตรงประเด็น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพและความพร้อมที่แตกต่างกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมืองของตนเอง

- การขาดความรู้และทักษะการบริหารจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นอีกประเด็นความท้าทาย เนื่องจากการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ต้องมีทั้งความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและทุกระดับ

- การส่งเสริมการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในระดับท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ และความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ปัจจุบัน นอกจากนี้อาจมีความร่วมมือจากหน่วยงานภายในประเทศแล้ว ยังมีหน่วยงานและแหล่งทุนต่างประเทศหลายแห่งที่เข้ามาให้การสนับสนุนการดำเนินการและพัฒนาเมืองไปในแนวทางดังกล่าว

- คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เห็นชอบเปลี่ยนชื่อ “กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เป็น “กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม” และ เมื่อได้จัดตั้งกรมใหม่แล้ว สำนักงาน ก.พ.ร.จะติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่า โดยได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจากการปรับปรุง ที่เกี่ยวกับเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนด้วย 1 ตัวชี้วัด คือ จำนวนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนที่มีการจัดการเมืองแบบคาร์บอนต่ำบนพื้นฐานการเติบโตบนวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2.1.2 ความจำเป็นในการดำเนินการ

การขับเคลื่อนแนวคิด “เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” เป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศไทยให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นเป็นลำดับ จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเมืองก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าในช่วงที่ผ่านมากรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยการใช้แนวทางและมาตรการต่างๆ ตลอดจนมีการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนที่สนับสนุนให้มีเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน แต่ผลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ ตั้งแต่ปี 2547 มีเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 580 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.4 ปัจจุบันมีเทศบาลทั่วประเทศ จำนวน 2,472 แห่ง ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 5 ปีจะต้องดำเนินการขยายแนวคิดและผลักดันให้ทุกเมืองทั่วประเทศ เป็นเมืองที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน อีกทั้งการเตรียมความพร้อมของเมืองให้มีศักยภาพในการตั้งรับ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็เป็นประเด็นสำคัญของการดำเนินการในอนาคต การดำเนินการด้วยวิธีการแบบเดิม อาจจะไม่สามารถขยายแนวคิดไปสู่การปฏิบัติการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่สมดุลและยั่งยืนได้อย่างกว้างขวาง ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาในประเด็น “การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการ แนวคิด และนโยบาย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ระบุให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามารับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวกับการ บริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง คัดลอก ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์และพัฒนาท้องถิ่นตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระในการกำหนดนโยบายการ ปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางระบบ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ การจัดบริการและสวัสดิการสังคม และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมาย เท่านั้น (วุฒิสาร ตันไชย, 2544)

2) เมือง เมื่อนิยามโดยเกณฑ์ทางด้านพื้นที่ทางการปกครอง “เมือง” หมายถึง เป็นพื้นที่ใดก็ตามหากเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่เป็นเขตเทศบาล รวมถึงท้องถิ่นที่มีการปกครองแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ก็ให้ถือว่าเป็นเขตเมือง สำหรับเทศบาลต่าง ๆ ได้มีการจำแนกไว้ตามเกณฑ์การจัดตั้งในด้านจำนวนประชากรและรายได้ของเทศบาลนั้น ได้แก่ เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง รวมจำนวน 2,472 แห่ง <https://ele.dla.go.th/public/orgInfo01.do> จำนวนประชากรอาศัยอยู่ในเมืองคิดเป็นร้อยละ 34.21 <http://statbbi.inso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx> เมื่อพื้นที่เมืองต้องรองรับประชากรจำนวนมาก รวมทั้งกิจกรรมก็มีความแตกต่างหลากหลาย จึงก่อให้เกิดทั้งผลดีทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่และความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในเมือง ดังนั้น การบริหารจัดการเมืองให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและน่าอยู่ ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย จึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเมืองให้มีความยั่งยืน

3) แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน มีหลายรูปแบบ เช่น

- เมืองน่าอยู่ (Livable City) เป็นการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพของคน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างสุขภาพและสุขภาวะที่ดีให้กับผู้คนในเมือง หลักการเป็นเมืองน่าอยู่ที่กำหนดโดย American Institute of Architects (AIA) คือการออกแบบพื้นที่ให้เหมาะสม การจัดการระบบการสัญจร การรักษาศิลปวัฒนธรรม การสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ประเทศไทย โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรเครือข่าย ได้นำหลักการนี้มาปรับใช้ โดยให้คำนึงถึงความเป็นองค์รวมด้านเมืองอยู่ดี (กายภาพ เศรษฐกิจ และความปลอดภัย) การให้คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

- **เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (Environmental Sustainable City)** ตามนิยามในการดำเนินการของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาเมืองที่นำแนวคิดเมืองน่าอยู่มาปรับใช้ มองการเชื่อมโยงการจัดการสิ่งแวดล้อมกับระบบการพัฒนาเมืองอย่างเป็นองค์รวม ให้ความสำคัญกับแผนและผังการพัฒนา ระบบการบริการด้านสาธารณสุข การศึกษา เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยยึดประชาชน หรือพลเมืองผู้อยู่อาศัยเป็นฐานในการขับเคลื่อนการพัฒนาร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ บนฐานการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้น จึงมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) เมืองอยู่ดี 2) คนมีสุข 3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และ 4) เมืองแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

4) การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้นำแนวคิดเมืองน่าอยู่ (Livable City) มาปรับใช้ โดยได้ดำเนินการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และได้พัฒนาเกณฑ์การประเมินขึ้นตั้งแต่ปี 2547 เรียกชื่อการประเมินในขณะนั้นว่า “การประเมินเทศบาลน่าอยู่” ทั้งนี้ ได้ปรับปรุงเกณฑ์ปรับปรุงชื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในทุกๆ ปี จนถึงปัจจุบันนี้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และ เมืองแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี โดยในการวัดความเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้กำหนด 34 ตัวชี้วัด รายละเอียดองค์ประกอบและตัวชี้วัดตามปรากฏในภาพที่ 2

5) นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องในส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเมืองควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ได้มีการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่ อัจฉริยะ มุ่งเป้าการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในทุกภาคของประเทศสอดคล้องกับ อัตลักษณ์ท้องถิ่นและศักยภาพของเมือง โดยมีระบบการบริหารจัดการเมืองที่มีประสิทธิภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับความต้องการของคนทุกกลุ่ม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ตลอดจน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองตามแผนผังภูมิโนเวศ ส่วนทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษ มีระบบการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบในระดับชุมชนและเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แผนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) เน้นความสำคัญในการเติบโตอย่างยั่งยืนบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางของประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ได้กำหนด 5 ประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายของแผนฯ คือ “ประชาชนมีวิถีชีวิต ที่เป็นมิตรและสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม” ได้แก่ 1) การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการขยะที่ต้นทางโดยประชาชน 3) การส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 5) การบริหารจัดการองค์กร ทั้งนี้ ในการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและบูรณาการเข้าในระบบการจัดการของเมือง โดยมีการวางแผนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวิถีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประชาชนและสังคมของเมือง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของประเทศและมาตรฐานของภูมิภาคอาเซียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในสังคมที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2565

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560 ว่า เห็นชอบในหลักการแนวทางการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ (แนวทางตาม 34 ตัวชี้วัด) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กำหนดกรอบแนวทางให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น แผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมทั่วประเทศได้ภายในปี 2563 ทั้งนี้กรอบแนวทางการขับเคลื่อนดังกล่าวมุ่งเน้น การสร้างการรับรู้ให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

6) Gap Analysis

Gap Analysis หรือ การวิเคราะห์ช่องว่าง คือ วิธีการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจ และระบุช่องว่างหรือข้อบกพร่องที่มีพิจารณาว่าเป็นไปตามข้อกำหนดหรือวัตถุประสงค์ของธุรกิจหรือไม่ เพื่อให้สามารถกำหนดกลยุทธ์เพื่อเอาชนะปัญหาใดที่เกิดขึ้น เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูว่าธุรกิจจะเข้าใกล้เป้าหมายที่วางไว้ได้มากน้อยเพียงใด หรือมีปัญหาใดที่ต้องแก้ไข ขั้นตอนการทำ Gap Analysis มี ดังนี้

- (1) Future State : กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตให้ชัดเจนและจับต้องได้
- (2) Current State Assessment : ประเมินความเป็นจริงและสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- (3) Gaps Description : ระบุช่องว่างที่ต้องทำเพิ่มเติม หรือปรับปรุง ระหว่างเป้าหมายกับความจริงที่เกิดขึ้น
- (4) Improvement Track : สร้างแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
- (5) Evaluation : ติดตามความคืบหน้าและประเมินผล อย่างเป็นระบบ

<https://www.geniussoft.co.th/th/geniussoft-gapanalysis/>

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำข้อเสนอ การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์**เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ** ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

1) จัดทำข้อเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการส่งเสริมฯ โดยนำประเด็นที่ต้องปรับปรุง หรือช่องว่าง ที่ได้จากการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap analysis) มาพิจารณาร่วมกับ**ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors) และปัจจัยที่มีผลต่อความไม่สำเร็จ (Key Failure Factors)** ในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้สังเคราะห์มาจากการสรุปบทเรียนการดำเนินการของเทศบาลที่ได้รับรางวัลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนระดับประเทศ และข้อมูลการดำเนินการที่ผ่านมาของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors)

- ระดับนโยบายให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาเมืองให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน
- กรอบคิด หรือ mindset ในการบริหารจัดการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- อปท. เห็นถึงความเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น กับการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน หรือ เห็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดเป็นแนวทางในการพัฒนาเมือง

- บุคลากรมีศักยภาพ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทั้งหน่วยงานส่งเสริม และ อปท.ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ
- การบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และทุกระดับ
- ชุมชนเข้มแข็ง มีความตระหนักรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีผลต่อความไม่สำเร็จ (Key Failure Factors)

- ขั้นตอนการการดำเนินการมีซ้ำซ้อน ยุ่งยาก หรือทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นการเพิ่มภาระงาน
- ข้อจำกัดด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมืองงบประมาณน้อยก็จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก่อน
- ความไม่ต่อเนื่องของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการในเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือไม่มีทีมบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเรื่องนี้โดยเฉพาะ

2) ประยุกต์ใช้หลักการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินการในปัจจุบันนำเสนอการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในอนาคตว่ามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้อย่างไร โดยกำหนดประเด็น หรือปัจจัย ในการวิเคราะห์ ดังนี้

- (1) ด้านนโยบาย กฎหมาย และแผนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
- (2) โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรที่ใช้ และงบประมาณในการดำเนินการ
- (3) กระบวนการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่
 - เสริมพลังภาคีอย่างมีส่วนร่วม
 - พัฒนาเครื่องมือกลไกการขับเคลื่อน
 - การพัฒนาระดับสู่การเป็นต้นแบบ
- (4) การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานและแหล่งทุน

รายละเอียดการวิเคราะห์ช่องว่าง Gap Analysis ปรากฏตามตารางที่ 4

สถานะในปัจจุบัน	สถานะที่ต้องการในอนาคต	ช่องว่าง
1. ด้านนโยบาย กฎหมาย แผนที่เกี่ยวข้อง		
<p>1. แผน สส. กำหนดให้การส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็น 1 ใน 5 ประเด็นยุทธศาสตร์</p> <p>2. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ระบุให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและ หน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>3. อปท.ส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในการกำหนดให้ประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น</p>	<p>1. ขับเคลื่อนนโยบาย แนวทางการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อปท.ทั่วประเทศ</p> <p>2. ผู้บริหาร อปท. กำหนดให้มีนโยบายและแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนในข้อบัญญัติของท้องถิ่น</p>	<p>1. ขาดการเชื่อมต่อ ถ่ายทอดแนวคิด นโยบาย และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองระดับประเทศไปสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น</p> <p>2. แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติร่วมกันของหน่วยงานที่เป็น Key partner</p> <p>3. อปท. ยังไม่เห็นถึงความสำคัญหรือความจำเป็นในการกำหนดให้การจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นแนวทางพัฒนาเมือง</p> <p>4. Mindset ของผู้บริหาร อปท. ในการให้ความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบายการบริหารจัดการเมืองในกรอบแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน</p>
2. โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรและงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ		
<p>1. สส. สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานกลาง ไม่มีหน่วยงานในภูมิภาค</p> <p>2. ทสจ. เป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3. งบประมาณในการดำเนินการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนมีจำนวนจำกัด สำหรับการขับเคลื่อนอปท. ทั่วประเทศ</p>	<p>1. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>2. การบูรณาการความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ อปท. ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน</p>	<p>1. โครงสร้างการบูรณาการ และกระบวนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอย่างเป็นระบบและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ชัดเจน</p> <p>2. ต้องมีหน่วยงานในภูมิภาคขับเคลื่อนเพื่อให้สามารถเข้าถึงและส่งเสริมการดำเนินการตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

สถานะในปัจจุบัน	สถานะที่ต้องการในอนาคต	ช่องว่าง
<p>4. สส. ไม่มีอำนาจในการสั่งการ หรือกำกับให้อปท.ดำเนินการตามแนวทางที่กรมกำหนดไว้</p> <p>5. สส. สังกัด กระทรวงมหาดไทย มีหน่วยงานในจังหวัดคือ ท้องถิ่นจังหวัด ซึ่งบทบาทภารกิจ สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน อปท. โดยการพัฒนาและให้คำปรึกษาแนะนำ อปท.ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคล</p> <p>6. อปท. เป็นราชการส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยปฏิบัติในการดำเนินการเมือง สิ่งแวดล้อมยั่งยืน</p>		<p>3.ความต้องการงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ รองรับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในอนาคต</p>
3. กระบวนการที่ใช้ในการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน		
3.1 เสริมพลังภาคีอย่างมีส่วนร่วม		
<p>1. สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อพัฒนา อปท. จัดการเมือง สิ่งแวดล้อมยั่งยืนใน 76 จังหวัด โดยจัดสรรงบประมาณให้ ทสจ. ขับเคลื่อนในพื้นที่</p> <p>2.เสริมสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ ทสจ. ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงในพื้นที่</p> <p>3. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ อปท. และหน่วยงานภาคีที่ร่วมดำเนินการ</p>	<p>1.อปท. มีศักยภาพในการดำเนินการพัฒนาเมือง สิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้ด้วยตนเอง</p> <p>2.หน่วยงานพี่เลี้ยง ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค สามารถทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำในการดำเนินงานได้อย่างเชี่ยวชาญ และเป็นมืออาชีพ</p>	<p>1.การเสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพของ อปท. ให้สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง</p> <p>2.การพัฒนาเจ้าหน้าที่ หน่วยงานพี่เลี้ยงให้มีความเชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพมากขึ้น เพื่อให้สามารถประสานงาน และให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
3.2 พัฒนาเครื่องมือกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนา		
<p>1. พัฒนาเกณฑ์ชี้วัดการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และใช้ในการประเมินเพื่อมอบรางวัล สร้างแรงจูงใจให้ อปท. เข้ามามีส่วนดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 2. มีรูปแบบการประเมินเพื่อมอบรางวัลมีหลายรูปแบบ และขั้นตอนการประเมิน</p>	<p>1. อปท. ประยุกต์ใช้เกณฑ์ชี้วัดเป็นแนวทางในการพัฒนาเมือง</p> <p>2. ทุก อปท.ใช้แพลตฟอร์มระบบประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนด้วยตนเอง (SAR) และนำเข้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเมืองอย่างเป็นระบบ</p>	<p>1.การประยุกต์ใช้เกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาเมืองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาเมือง และไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการประเมินและมอบรางวัล</p> <p>2.ปรับปรุง พัฒนารูปแบบและขั้นตอนการประเมินให้มีความง่ายไม่ซับซ้อน สำหรับเจ้าหน้าที่</p>

สถานะในปัจจุบัน	สถานะที่ต้องการในอนาคต	ช่องว่าง
<p>ค่อนข้างซับซ้อน และใช้เวลาและเจ้าหน้าที่ดำเนินการมาก</p> <p>2. มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการประเมินตนเองออนไลน์ (Self Assessment Report: SAR) ใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเมืองอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้ อปท. สามารถทราบระดับของการพัฒนาเมืองจากการประเมินตนเองในเบื้องต้นและมีแนวทางเพื่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับพื้นที่ ระดับประเทศต่อไป</p>		<p>อปท. และหน่วยงานภาคีที่ร่วมดำเนินการ</p> <p>3.การขยายการใช้แพลตฟอร์ม SAR ให้ครอบคลุมทุก อปท. และมีการนำเข้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเมืองอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ</p>
3.3 ยุทธศาสตร์การเป็นต้นแบบ		
<p>1. ยุทธศาสตร์เมืองที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ เป็นเมืองต้นแบบ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> • เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 18 เมือง • เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน รวมจำนวน 14 เมือง • เมืองต้นแบบ resilience city <p>2. เสริมศักยภาพในเชิงประเด็นตามภูมินิเวศของเมือง เพื่อยกระดับการจัดการให้ตอบโจทย์ สถานการณ์และความต้องการของเมือง</p> <p>3.ถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาเมืองที่มีการจัดการเมืองที่เป็นแบบอย่าง และได้รับรางวัล</p> <p>4.จัดการความรู้ และพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ต้นแบบ</p>	<p>1. มีเมืองที่เป็นต้นแบบกระจาย เป็น Node ในแต่ละภูมิภาค</p> <p>2.ขยายผลแนวทางการจัดการของเองที่เป็นต้นแบบไปยัง อปท. อื่นๆ</p>	<p>1.กระบวนการและแนวทางในการขยายผลความเป็นต้นแบบ</p> <p>2.การสร้างเครือข่ายและวิธีการที่ชัดเจนในการแบ่งปันและส่งต่อความรู้และประสบการณ์จากเมืองต้นแบบไปสู่ อปท. อื่นๆ</p>
4. การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานและแหล่งทุน		
<p>1. มติครม. เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560 เห็นชอบในหลักการแนว</p>	<p>1. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานร่วมกันของ stakeholder จาก</p>	<p>1.ต้องมีกระบวนการและแนวทางการยกระดับการทำงาน</p>

สถานะในปัจจุบัน	สถานะที่ต้องการในอนาคต	ช่องว่าง
<p>ทางการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยให้ ทส. มท. ศธ. ดำเนินการร่วมกันอย่างบูรณาการ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน</p> <p>2. หน่วยงานภาคีที่ร่วมดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนงานเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในปัจจุบัน เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย</p> <p>สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ทสจ. สด. เป็นต้น เป็นภาคีแบบทั่วไป (general partner) เช่น ให้การสนับสนุนเชิงวิชาการ เป็นหน่วยพี่เลี้ยง เป็นการขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์ ให้สนับสนุนการดำเนินการของ อปท. และการบูรณาการการทำงานส่วนใหญ่เป็นการบูรณาการรายกิจกรรม</p> <p>2. มีโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ อปท. โดยการสนับสนุนเงินทุนและความร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> • โครงการภายใต้คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน • โครงการความช่วยเหลือทางวิชาการ TA 0041 REG โดยธนาคารพัฒนาเอเชีย 	<p>ภาคีแบบทั่วไป (general partner) เป็น ภาคีเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic partner)</p> <p>2. อปท. เข้าถึงแหล่งทุน หรือ การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ตามประเด็นการพัฒนาเมือง</p>	<p>ร่วมกันให้เป็นภาคีเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งอาจมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เป้าหมายร่วม และการตรวจสอบผลการดำเนินงานที่ชัดเจน</p> <p>2. ต้องมีกระบวนการและแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการสนับสนุนทั้งในรูปแบบทางการเงินและวิชาการที่เหมาะสมกับประเด็นการพัฒนาเมือง โดยอาจมีการประสานหรือการเจรจากับองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ</p>

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ช่องว่างในการดำเนินการส่งเสริมเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
ที่มา : ผู้ศึกษา

2.2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหและพัฒนาโยบาย

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินการในปัจจุบันเพื่อนำเสนอการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในอนาคต ในการส่งเสริมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติและวาระของท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นนำแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเมือง เป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารท้องถิ่น ทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชน ร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดย การเสนอคณะรัฐมนตรีให้เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระของท้องถิ่น และการสร้างความตระหนักรู้ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

2. การบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายเพื่อให้ Key partners ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดย การพัฒนากลไกร่วมของหน่วยงาน (Collaboration Mechanisms) และการบูรณาการแผนและงบประมาณ

3. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายคือ การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดย เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ทั้งบุคลากรของหน่วยงานส่งเสริม และองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ และการเตรียมความพร้อมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม

4. การต่อยอดแพลตฟอร์มสารสนเทศออนไลน์ ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง มีเป้าหมายในการลดขั้นตอนการดำเนินการ ลดความซ้ำซ้อน ความยุ่งยาก ที่อาจทำให้องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน โดยการต่อยอดในการประเมินเพื่อมอบรางวัล และการดำเนินการตามตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

5. การใช้พื้นที่ต้นแบบขยายผลการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีเป้าหมายในการขยายผลโดยใช้ศักยภาพ องค์ความรู้ ประสบการณ์ของพื้นที่ต้นแบบ โดย ใช้พื้นที่ต้นแบบเป็น node ในการขยายการเรียนรู้

6. การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ แหล่งทุน หรือการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ มีเป้าหมายในการลดปัญหาการมีงบประมาณไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนงานขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น โดย การแสวงหาแหล่งงบประมาณ และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน

2.2.4 แผนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ

เพื่อให้การขับเคลื่อนข้อเสนอไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เห็นควรกำหนดแผนงาน/วิธีการในการขับเคลื่อน ภายใต้ Road Map ระยะ 5 ปี ซึ่งกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ภายใน 3 ถึง 6 เดือน ระยะสั้น ภายใน 6 เดือน ถึง 2 ปี และระยะยาว ภายใน 2 ถึง 5 ปี ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
ระยะสั้น (3 เดือน – 6 เดือน) การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นแห่งชาติและวาระของท้องถิ่น		
1.การเสนอกรม.ให้ เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ	ทส. โดย สส. เสนอคณะรัฐมนตรีให้มีมติเห็นชอบให้ การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้เมืองมีการเติบโตตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและเตรียมความพร้อมของ	สส.

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	เมืองในตั้งรับปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม เข้าสู่เป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน โดยให้ ทส. มท. ศธ. และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง นำแนวทางพัฒนาการพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ไปกำหนดและดำเนินแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ภาคประชาชน และประชาชน เป็นต้น เพื่อให้การขับเคลื่อนวาระแห่งชาติเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วและยั่งยืน	
2. การผลักดันให้การพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระของท้องถิ่น	<p>1. แปลงแนวทางซึ่งเป็นวาระแห่งชาติสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ ผลักดันให้ อบท. นำกรอบแนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเมือง</p> <p>(1) ปรับ mindset ในการพัฒนาเมือง โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - อบรมเพิ่มทักษะของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบท. ในเรื่องการบริหารจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน - จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง อบท. กลุ่มที่มีศักยภาพสูงกับ อบท. กลุ่มอื่น ๆ <p>(2) ทบทวนแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่และนำเสนอแนวคิดการปรับปรุงให้สอดคล้องกับเมืองยั่งยืน</p>	<p>หลัก สส./อปท./สมาคมสันนิบาตฯ</p> <p>รอง สส./ทสจ./</p> <p>หลัก อบท. /สส./สมาคมสันนิบาตฯ</p> <p>รอง ทสจ. สส</p>
	2. บูรณาการประเด็นงาน โดยใช้กลไกคณะทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับจังหวัด เพื่อนำแผนการปรับตัว การลดก๊าซเรือนกระจก แผนงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับจังหวัด ผลักดันให้ อบท. นำประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไปเป็นประเด็นหนึ่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง	หลัก จังหวัด / ทสจ. / ท้องถิ่นจังหวัด/ อบท. รอง สส./ สมาคมสันนิบาตฯ
3. การสร้างความตระหนักรู้ของ อบท. ในการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	1. สื่อสาร ประชาสัมพันธ์การพัฒนาเมืองตามกรอบแนวทาง “เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” ใน 4 องค์ประกอบ คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และ เมืองแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี <ul style="list-style-type: none"> - จัดทำ clip วิดีโอแนะนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงหรือนำเสนอจากตัวอย่างเมืองที่นำหลักการนี้ไปใช้แล้วเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเมือง 	หลัก สส. รอง อบท. /สส./สมาคมสันนิบาตฯ

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	- จัดทำคู่มือการพัฒนาเมืองตามกรอบแนวทาง “เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” โดยทำเป็นชุดของคู่มือที่เหมาะสมกับศักยภาพของเมืองแต่ละกลุ่ม (กลุ่มที่ต้องพัฒนา กลุ่มศักยภาพขั้นต้น กลุ่มศักยภาพปานกลาง และ กลุ่มศักยภาพสูง)	
ระยะกลาง (6 เดือน – 2 ปี) การบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมให้ อบท. ดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน		
1. การพัฒนากลไกร่วมของหน่วยงาน (Collaboration Mechanisms)	<p>1. ทบทวน กลไกและบทบาทหน้าที่ ซึ่งจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (เพื่อมอบรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน) และปรับปรุงให้มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนขึ้นและครอบคลุมประเด็นการขับเคลื่อนแนวทางเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนในทุกมิติ และแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> • กลไกระดับชาติ หรือ กลไกอำนวยการ มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การบูรณาการในภาพรวม การจัดทำงบประมาณบูรณาการ เป็นต้น • กลไกระดับจังหวัด มีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติการ แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ การบูรณาการความร่วมมือในระดับพื้นที่ หน่วยงานหลักของกลไกระดับจังหวัด คือ ทสจ. ท้องถิ่นจังหวัด ท้องถิ่นอำเภอ • กลไกการประเมิน/คณะกรรมการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ทำหน้าที่ในการประเมินตามตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน และในกรณีที่เป็นการประเมินระดับพื้นที่ให้เป็นบทบาทของจังหวัดเป็นผู้ประเมิน เพื่อกระจายอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วม 	<p>สส./ทส./มท./ศธ./สมาคมสันนิบาตฯ / อบท.</p>
	<p>2. ยกระดับการขับเคลื่อนงานร่วมกัน จากภาคีแบบทั่วไป (general partner) เป็นภาคีเชิงยุทธศาสตร์ (strategic partner) โดยการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการร่วมกัน บทบาทการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งการติดตามประเมินเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>หลัก สส. รอง สส. /ทสจ. อบท./สมาคม สันนิบาตฯ</p>

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	- แนวทางการทำงานร่วมกันเน้นการกระจายบทบาทความรับผิดชอบของภาคีเชิงยุทธศาสตร์ ไม่กระจุกตัวอยู่ที่ สส. เหมือนที่ผ่านมา และเสริมบทบาทของภาคีระดับพื้นที่	
	3. สื่อสารและแบ่งปันข้อมูล เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายร่วมในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	หลัก สส. รอง สส./ทสจ./ อปท./สมาคม สันนิบาตฯ
2. การบูรณาการแผนและงบประมาณ	ภายหลังจากที่ ครม. ได้มีมติให้การดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ให้หน่วยงาน ได้แก่ สส./ สส./ ศธ./ทสจ. จัดทำงบประมาณรายจ่ายบูรณาการ ระยะเวลา 3 ปี ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568	หลัก สส./ สส./ ศธ./ ทสจ./สำนัก งบประมาณ รอง อปท.
<p style="text-align: center;">ระยะกลาง (6 เดือน – 2 ปี) การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน</p>		
1. การเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	<p>1. พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทั้ง สส./ทสจ. ซึ่งเป็นหน่วยส่งเสริม และ อปท. ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ</p> <p>- อบรมเพิ่มทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่ อปท. ให้สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทั้งทักษะองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและแนวคิดในเรื่องการบริหารจัดการองค์กร</p> <p>- อบรมแบบ Training of Trainers (ToT) สำหรับเจ้าหน้าที่ อปท.</p> <p>- การอบรม/workshop พัฒนาเจ้าหน้าที่ หน่วยงานพี่เลี้ยงให้มีความเชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพมากขึ้น เพื่อให้สามารถประสานงานและให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>- ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องก็จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคตได้</p>	หลัก สส./ทสจ. รอง อปท./ สมาคม สันนิบาตเทศบาลฯ
2. การเตรียมความพร้อมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม	- จัดอบรม จัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง การมีส่วนร่วม เป็นต้น	สส./ ทสจ.

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	- เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์	
ระยะกลาง (6 เดือน – 2 ปี) ต่อยอดการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง		
1. การประเมินเพื่อมอบรางวัล	<p>1. ปรับรูปแบบและขั้นตอนการดำเนินการ ลดความยุ่งยาก และซ้ำซ้อน โดย</p> <p>(1) ให้ อปท. จัดทำข้อมูลเมืองลงในระบบประเมินตนเองออนไลน์ (SAR) โดย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจัดอบรม / coaching ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้ อปท. เข้าใจการใช้ระบบ ลงข้อมูลได้ถูกต้อง</p> <p>(2) อปท. ประเมินตนเองจากข้อมูลที่ลงในระบบ SAR ซึ่งทำให้เห็นทิศทาง ความก้าวหน้าในการพัฒนา หรือ ประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น</p> <p>(3) ปรับรูปแบบการประเมินเพื่อมอบรางวัล และ ประเภทรางวัล โดยใช้ข้อมูลประกอบการพิจารณาในเบื้องต้นจากระบบ SAR</p> <p>(4) ให้มีชื่อรางวัลเป็นชื่อเดียว คือ รางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ลดความซ้ำซ้อนในการส่งผลงานเข้ารับรางวัล</p> <p>(5) ปรับโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการประเมินผลงานระดับประเทศและระดับพื้นที่ให้มีแตกต่างกัน ไม่รวมศูนย์ที่ส่วนกลาง (สส.) ให้หน่วยงานภาคีในพื้นที่มีบทบาทในการดำเนินการนี้ แต่มีระบบการกำกับให้เป็นไปตามหลักการและมาตรฐานเดียวกัน</p>	<p>หลัก สส. /ทสจ./ สมาคมสันนิบาตฯ</p> <p>รอง สส./ อปท.</p>
2. การดำเนินการตามตัวชี้วัดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน	<p>1. พัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลตัวชี้วัดให้ตอบสนองความต้องการของ อปท. ในการพัฒนาเมืองแต่ละประเด็น</p> <p>2. พัฒนาแนวทางให้มีความยืดหยุ่นสำหรับการดำเนินการของ อปท. ในการตอบตัวชี้วัด คำนึงถึงศักยภาพของ อปท. โดยอาจกำหนดเป็น mile stone ของการไปถึงเป้าหมายการเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน</p>	<p>หลัก สส. /ทสจ./ สมาคมสันนิบาตฯ</p> <p>รอง สส./ อปท.</p>
ระยะยาว (2 ปี - 5 ปี) ใช้พื้นที่ต้นแบบขยายผลการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน		
1. ขยายการเรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบ	1. ใช้พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มศักยภาพสูง ซึ่งมีมากกว่า 721 แห่งทั่วประเทศ เป็น node ของการเรียนรู้ ในแต่ละภูมิภาค	<p>หลัก อปท. /สส.</p> <p>รอง ทสจ./ สมาคมสันนิบาตฯ</p>

แนวทาง	แผนงาน/วิธีการดำเนินการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	2.สร้างเครือข่ายเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนและจัดกิจกรรมการแบ่งปันและส่งต่อความรู้และประสบการณ์จากเมืองต้นแบบไปสู่ อปท. อื่นๆ หรืออาจเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เชิงประเด็น เช่น resilience city เป็นต้น 3.จัดสรุปบทเรียนการดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนจัดทำเป็นชุดความรู้ แล้วสื่อสาร ถ่ายทอดผ่านช่องทางต่าง ๆ สื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้ง แพลตฟอร์ม แลกเปลี่ยนข้อมูลเฉพาะเรื่อง เช่น การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการภัยพิบัติ การจัดการพื้นที่สีเขียว การจัดการน้ำ เป็นต้น	
ระยะยาว (2 ปี -5 ปี) สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ แหล่งทุน หรือการสนับสนุนอื่นๆ		
1.การแสวงหาแหล่งงบประมาณ	1. หาแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนทั้งในรูปแบบทางการเงินและวิชาการที่เหมาะสมกับประเด็นการพัฒนาเมือง โดยการประสาน หรือการเจรจากับองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ 2. รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งทุนต่าง ๆ แนวทาง คำแนะนำการจัดทำคำขอแต่ละแหล่งทุน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเลือกได้ว่าประเด็นที่ดำเนินการเหมาะสมในการขอการสนับสนุนกับแหล่งทุนใด	หลัก สส รอง กองทุน สิ่งแวดล้อม ทสจ. ภาคเอกชน แหล่งทุน ต่างๆ
2. การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน	1. พัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอโครงการให้เหมาะสมกับลักษณะแหล่งทุน จัด coaching/อบรม การจัดทำข้อเสนอโครงการ 2. Matching ความต้องการรับการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการสนับสนุนของภาคธุรกิจเอกชน	หลัก สส รอง แหล่งทุน

ตารางที่ 5 แผนงาน/วิธีการในการขับเคลื่อน ภายใต Road Map ระยะ 5 ปี

มท. หมายถึง กระทรวงมหาดไทย

ทส. หมายถึง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทสจ.หมายถึง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

สส. หมายถึง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สถ. หมายถึง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

อปท.หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมาคมสันนิบาตฯ หมายถึง สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของข้อเสนอ

ข้อเสนอในการเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนการพัฒนา เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ และมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ซึ่งมีปัจจัยที่อาจจะมีผลกระทบต่อความสำเร็จ ดังนี้

(1) หน่วยงานภาคีไม่เห็นความสำคัญในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงาน หรือดำเนินการไม่เต็มศักยภาพ ทำให้ไม่สามารถจัดตั้งกลไกการทำงานร่วมที่มีความ active ได้ ส่งผลให้ไม่มีการตั้งเป้าหมายร่วมของหน่วยงานที่ต้องร่วมกับขับเคลื่อนในประเด็นนี้

(2) การเปลี่ยนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลต่อการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาเมือง

(3) ความไม่ต่อเนื่องของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการในเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือไม่มีทีมบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเรื่องนี้โดยเฉพาะ

(4) ข้อจำกัดด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก่อน

2.2.5 แนวทางการบริหารจัดการ

(1) การกำหนดให้ประเด็น เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นประเด็นสำคัญบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือในแผนปฏิบัติการของหน่วยงานภาคีเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ บรรจุประเด็นนี้ไว้ในแผนของหน่วยงานจะสามารถลดความเสี่ยงของความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนงานได้

(2) การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาคี และดำเนินการอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วม การส่งเสริมการทำงานร่วมกันทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

(3) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สื่อสาร สร้างความรู้ความเข้าใจในกรอบแนวคิดการดำเนินการ เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ในทุกช่องทาง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อดำเนินการตามแนวทางนี้ และเป็นสื่อสารเพื่อที่จะแสวงหาภาคีที่จะเข้าร่วมขับเคลื่อนการดำเนินการ

(4) ใช้หลักการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง Plan-Do-Check-Act (PDCA) ในการขับเคลื่อนงาน หน่วยงานต้องมีการแลกเปลี่ยนและสื่อสารกันสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ใช้บทบาทของภาคีซึ่งเป็นกลไกร่วมในการทำ PDCA รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของทีม สร้างความเป็นเจ้าของร่วมที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

การขับเคลื่อนข้อเสนอ “การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” จะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

(1) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และธรรมาภิบาล

- ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ จะสามารถเชื่อมโยงนโยบายและแผนในระดับต่างๆ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ และบูรณาการประเด็นงานในแผนปฏิบัติการเพื่อสน

- สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน สร้างศรัทธา สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงกลุ่มเป้าหมายและภาคความร่วมมือต่าง ๆ ในการร่วมขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

(2) เป็นผู้ที่สามารถสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

การบูรณาการการทำงานทั้งสำนัก ศูนย์ กอง ภายในกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร โน้มน้าว เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายการทำงานที่กว้างขวาง

(4) มีแนวคิดและทักษะการทำงานเชิงกลยุทธ์ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีมาใช้ในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

(5) มีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในบทบาทการกำหนดแนวทาง (Leading role) และบทบาทการสนับสนุน (Supporting role) ผู้ได้บังคับบัญชาในการทำงาน รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการทำงาน รับฟังปัญหา และคำแนะนำต่างๆ และนำมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง แก้ไขปัญหา และพัฒนางานต่อไป

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2563 แผนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563)
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2564 สมุดปกขาว รายงานการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2565 แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 -2570) ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2565 คู่มือการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม , 2566 คู่มือการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน กระบวนทัศน์ใหม่ (2566)
- เบญจมาศ โชติทอง และคณะ , 2558 ถอดรหัสเมืองน่าอยู่
- เบญจมาศ โชติทอง และณัฐนิชา ยี่ลังกา , 2565 การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างยั่งยืน ประสพการณ์ แนวทาง และบทเรียนการพัฒนาเมืองสู่รางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน
- ชนกช ชลธิชกณญ์ 2562 , วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ฉบับ มกราคม - มิถุนายน 2562
- <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx> สถิติประชากรศาสตร์ ประชากร และเคหะสื่บค้น 24 กรกฎาคม 2566
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ ศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อม Vol. 9 No. 1 (2011): King Prajadhipok's Institute Journal (January 2011 - April 2011)
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2561 ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 -2580
- https://www.deqp.go.th/?page_id=2592 โครงสร้างการบริหารกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- สื่บค้น 1 สิงหาคม 2566
- <https://www.geniussoft.co.th/th/geniussoft-gapanalysis/> Gap Analysis สื่บค้น 24 กรกฎาคม 2566
- <https://ele.dla.go.th/public/orgInfo01.do> จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่บค้น สื่บค้น 18 กรกฎาคม 2566
- <https://sar.deqp.go.th/> ระบบการประเมินตนเองออนไลน์ สื่บค้น 20 กรกฎาคม 2566

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางสาวอูมา ศรีสุข

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วท.บ.(วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2535

ปริญญาโท วท.ม. (การจัดการสิ่งแวดล้อม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปี 2551

ประสบการณ์การรับราชการ

1. ผู้อำนวยการส่วนองค์การเอกชนและองค์กรชุมชน
สำนักอาสาสมัครและเครือข่าย 20 ส.ค.55 - 30 ธ.ค.56
2. ผู้อำนวยการกลุ่มผู้อำนวยการคณะกรรมการเครือข่าย
กองอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 30 ธ.ค.56 - 26 มี.ค.61
3. ผู้อำนวยการกองอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 พ.ค.61 - 16 ก.พ. 66

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

1. รางวัลข้าราชการพลเรือนดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2563
2. รางวัล“เพชรจรัสแสง”บุคคลต้นแบบ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ.2564

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม